

การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง (การทำสบู่)*
GROUP MANAGEMENT UNDER THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY
ECONOMY: A CASE STUDY OF BAN KIRIWONG HERBAL HOUSE
LEARNING CENTER (SOAP MAKING)

ปณิตตา อ่อนกล้า¹, เพ็ญพิชชา อีนแก้ว¹, ธีรภัทร ขาวผ่อง¹, จิตติมา ดำรงวัฒนะ¹,
จรรยาพร เหมรังษี^{2*}, เมธาวิรินทร์ จ่านงค์ธรรม³

Pantita Ongla¹, Phenphitcha Ainkaeo¹, Teerapat Khawphong¹, Jittima Damrongwattana¹,
Jaruyaporn Hemrangsee^{2*}, Matawarin Jamnongtham³

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

¹Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

²Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

³นักวิชาการอิสระ

³Independent Academic, Thailand

*Corresponding author E-mail: jaruyaporn.hem@sbss.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการการเกิดกลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง การทำสบู่จากสมุนไพร 2) ศึกษาสภาพปัญหาของกลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง การทำสบู่จากสมุนไพร 3) ศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยเลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มสมุนไพรบ้านคีรีวง การทำสบู่จากสมุนไพร มี 10 คน ผู้ให้ข้อมูลรอง คือ ผู้ที่ส่งเสริม และสนับสนุนการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มี 1 คน ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการการเกิดกลุ่มศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง (การทำสบู่) พบว่า มี 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นก่อตัว เกิดจากพูดคุยเกี่ยวกับรายได้ในครอบครัวและชุมชน จึงเกิดแนวคิดการก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้ขึ้นมา 2) ขั้นปฏิบัติ มีการวางแผน กฎระเบียบ และแนวทางการปฏิบัติโดยแบ่งตามภาระหน้าที่ของสมาชิก และเริ่มทำการผลิตสบู่ และ 3) ขั้นการมีส่วนร่วม หรือการขยายตัว หลังจากได้รับผลตอบแทนจากผู้บริโภคแล้ว จึงมีการเพิ่มการผลิตและเพิ่มช่องทางการตลาด สภาพปัญหาของกลุ่ม ได้แก่ 1) ปัญหาการผลิตที่ต้องรอวัตถุดิบตามฤดูกาล 2) ปัญหาบรรจุภัณฑ์ที่ไม่ได้คุณภาพ และขาดความทันสมัย 3) ปัญหาการตลาดที่เน้นการขายเฉพาะหน้าร้าน และมีการขายที่ไม่ต่อเนื่อง 4) ปัญหาด้านการบริหารจัดการกลุ่มที่สมาชิกมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน และขาดความสามัคคี สำหรับการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ 1) ความพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล 3) การมีภูมิคุ้มกัน 4) การมีความรู้ และ 5) การมีคุณธรรม

คำสำคัญ: การบริหารจัดการกลุ่ม, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, สบู่มั่งคุด, ศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง

Abstract

The objective of this research article aimed to: 1) Study the development of the Ban Kiriwong Herbal House group on soap making from herbs; 2) Study the problem conditions of the Ban Kiriwong Herbal House group on soap making from herbs; 3) Study group management under the Philosophy of Sufficiency Economy. The research was qualitative research. The data was collected using in-depth interviews and participatory observation. The sample was from purposive sampling. Key informants include the primary informants from the Ban Kiriwong Herbal House group on soap making from herbs, a total of 10 people. The secondary informant was a person who promoted and supported the group management under the Philosophy of Sufficiency Economy, a total of one person. The results of the research indicated that the development of the Ban Kiriwong Herbal House Learning Center group (Soap making) was found to have three steps: 1) The formation stage, which derived from discussions on households and the community's income which became the causes for formulation of the learning center; 2) The operating stage, which indicated planning, regulations, and the guidelines of the operation that specified the classification of assignments for each member and this stage also showed the beginning of soap making; and 3) The participating or expanding stage, which indicated that after the group received some feedbacks from consumers, the group started to increase the production and expanded its marketing channel. Problem conditions of the group included: 1) Production problems, which indicated that the group had to wait for materials due to seasonal problems; 2) Packaging problems, which indicated the lack of packaging quality and modernization; 3) Marketing problems, which indicated the problems from emphasizing only storefront marketing method and problems from discontinuous sale; 4) Management problems, which indicated the conflict of opinions and the lack of unity. In terms of group management under the Philosophy of Sufficiency Economy, it included: 1) Moderation; 2) Reasonableness; 3) Self - immunity; 4) Knowledgeableness; and 5) Morality.

Keywords: Group management, Philosophy of Sufficiency Economy, Soap Making, Ban Kiriwong Herbal House Learning Center

บทนำ

กลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช คุณสนธยา ชานะเป็นผู้นำกลุ่ม โดยมีแนวคิดที่เห็นว่าการก่อตั้งกลุ่มในชุมชนบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง โดยหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนไม่มีความยั่งยืนเมื่องบประมาณหมดกลุ่มก็แตกสลายคุณสนธยาจึงมีแนวคิดว่าจะรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกัน แก้ปัญหา ตั้งแต่การคิดต้นทุนผลิตเครื่องมือเครื่องใช้บรรจุผลิตภัณฑ์การตลาดที่เน้นการใช้เงินที่ตนเองมีก่อนปัจจุบัน มีสมาชิกกลุ่ม 22 คนเรือน กลุ่มบ้านสมุนไพรจัดตั้งกลุ่มในปี พ.ศ. 2542 หลังจากที่คุณสนธยาได้ทำการวิจัยสบู่ มังคุด 5 ปี ซึ่งเป็นการวิจัยมังคุดทำอะไรได้บ้าง การผลิตสบู่ เพื่อที่จะได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ สามารถใช้งานได้ดี และเกิดความประทับใจในผู้ที่นำไปใช้ ซึ่งนั่นก็จะตามมาด้วยความสำเร็จของผลิตภัณฑ์ในแง่ของธุรกิจหรือการจำหน่าย เพราะสินค้าที่ดี ใช้ได้ผล แก้ปัญหาให้คนใช้ได้ หรือทำให้เขาได้รับประสิทธิภาพในสิ่งที่เขาต้องการ (Lnu shop, 2559) จึงได้ทำการค้นคว้าวิธีการผลิตสบู่มังคุด แล้วทดลองใช้เองและให้ประชาชนในหมู่บ้านทดลองใช้ จากนั้นเมื่อได้รับเสียงตอบรับเป็นที่พึงพอใจ และได้ทราบถึงประสิทธิภาพของสบู่ตามมาตรฐานที่ต้องการแล้ว

จึงมีการผลิตเพื่อวางขายจากในกลุ่ม ผู้การขายในท้องตลาดแบบวงกว้าง และมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น เนื่องจากสบู่เป็นเครื่องสำอางชนิดหนึ่งที่ใช้ในการทำมาค้าขายสะอาดร่างกาย เดิมใช้เพื่อทำความสะอาดร่างกายเท่านั้น ปัจจุบันกระบวนการผลิตสบู่มีการเพิ่มส่วนผสมอื่น ๆ เพื่อให้สบู่มีสรรพคุณตรงตามความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น (Herbal Soap: สบู่สมุนไพร, 2555)

บ้านสมุนไพรบ้านศรีวัง (การทำสบู่) เป็นชุมชนที่มีสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับธรรมชาติ เพราะอาศัยพึ่งพิงธรรมชาติ ในการดำรงชีวิต เช่น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติสำหรับการสร้างที่อยู่อาศัย อาหารยารักษาโรค อาศัยน้ำฝนเพื่อทำการเกษตรกรรม ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพหลักของคนที่นี่อาศัยอยู่ในชุมชนชนบท ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างกันของคนในชุมชน ชุมชนชนบทมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ความสัมพันธ์แบบ ญาติพี่น้อง มีการอยู่ร่วมกันช่วยเหลือ และพึ่งพาอาศัยกัน และกันตลอดทั้งติดต่อระหว่างกันอย่างใกล้ชิด คนในชุมชนมีวิถีความเป็นอยู่ที่คล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษาวัฒนธรรมศาสนา หรือขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ชุมชนถือว่าเป็นหน่วยทางเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ เป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นการทำการเกษตรเพื่อนำมาใช้ในการบริโภคในครอบครัว หรือนำไปใช้ในกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ในการรวมกลุ่มจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความสัมพันธ์และการกระทำระหว่างกันภายในชุมชน (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2556)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษาค้นคว้ามีความสนใจที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านศรีวัง (การทำสบู่) การทำสบู่จากสมุนไพรและจากสมุนไพรอื่น ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น หรือวัสดุที่มีอยู่ในชุมชนให้แปรรูปและสามารถทำให้คนภายนอกได้เข้าถึงได้ง่าย แสดงถึงผลิตภัณฑ์ของในชุมชนที่มีอยู่ และยังสามารถเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชนได้อีก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการการเกิดกลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านศรีวัง การทำสบู่จากสมุนไพร
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของกลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านศรีวัง การทำสบู่จากสมุนไพร
3. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้คือ กลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านศรีวังที่ทำสบู่จากสมุนไพร มีจำนวน 10 คน และผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวน 1 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบเจาะจงรวมจำนวนทั้งหมด 11 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสังเกต (Observations) ด้วยวิธีการจดบันทึกประกอบการสัมภาษณ์ ซึ่งสร้างตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวความคิดที่กำหนดขึ้น (บุญชม ศรีสะอาด, 2558)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดและแบบสอบถาม โดยใช้วัตถุประสงค์ของการวิจัย สร้างแบบสอบถาม ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาและนิยามคำศัพท์ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence Index = IOC) ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยคัดเลือก

เฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC = 0.50 ขึ้นไป ผลการประเมินคุณภาพของแบบสอบถาม ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องโดยรวมเท่ากับ 0.87 ดังนั้น แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น และเชื่อถือได้

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และสรุปผลจากการตอบแบบสัมภาษณ์ และข้อคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนเพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นก่อน โดยใช้ระยะเวลา 3 สัปดาห์ ในการลงพื้นที่ภาคสนาม ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตการณ์มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มในประเด็นตามแบบสัมภาษณ์ทั้งในลักษณะแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ ผู้วิจัยเป็นผู้รวบรวมข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากแบบสัมภาษณ์
2. ผู้วิจัยตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับ ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ ได้แก่ การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านศรีวัง (การทำสบู่) ดำเนินการสร้างรหัสและลงรหัสข้อมูลนั้น โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยวิเคราะห์ความหมายทางภาษา (Manifest) โดยตรงของตัวบทและเนื้อในของบท (Text) และวิเคราะห์ความหมายทางความรู้สึก หรือวิเคราะห์นัยที่แอบแฝงอยู่ (Latent) ซึ่งจะรวมการตีความ และนัยทางบริบท (Context) ของภาษาและผู้ใช้ภาษาไว้ด้วย (สงศรี ชมภูวงศ์, 2554)

ผลการวิจัย

พัฒนาการการเกิดกลุ่มศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านศรีวัง (การทำสบู่) มีกระบวนการและขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนแรกของกลุ่ม พบว่า ศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านศรีวัง (การทำสบู่) มีขั้นตอนแรกของกลุ่มเริ่มจากการที่ นายสนธยา ชำนะ เป็นผู้นำกลุ่มโดยมีแนวคิดที่เห็นว่าการก่อตั้งกลุ่มในชุมชน และก่อตั้งกลุ่มเมื่อปีพ.ศ. 2542 ต่อมาได้มีการพูดคุยถึงปัญหาเงินในครอบครัวไม่พอใช้ อยากหาอะไรทำเพื่อเสริมรายได้ในครอบครัว และในชุมชน จึงนำเอาสมุนไพรที่ใช้ในการทำสบู่มาเพิ่มการผลิตสบู่ขึ้นมาในปีพ.ศ. 2563 เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนและผลิตภัณฑ์ใหม่ ขึ้นดำเนินการปฏิบัติ พบว่า ศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านศรีวัง (การทำสบู่) มีขึ้นดำเนินการปฏิบัติหลังจากที่พูดคุยร่วมกัน จึงได้มีการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่ม ในปีพ.ศ. 2542 แล้วมีการวางแผน วางกฎระเบียบ และวางแผนงานในการทำงานของกลุ่ม รวมกลุ่มกันทำสบู่จากสมุนไพร โดยวางแผนงานการทำงานแยกตามหน้าที่การปฏิบัติงาน ขั้นการขยายตัวของกลุ่ม พบว่า ศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านศรีวัง (การทำสบู่) มีขั้นการขยายตัวเมื่อรวมกลุ่มแล้ว เริ่มทำสบู่ ได้รับการตอบรับจากลูกค้า จึงได้มีการขยายตัว โดยเพิ่มการผลิตเพิ่มขึ้น มีลูกค้ามาซื้อในจำนวนที่มากขึ้น และมีการส่งขายในพื้นที่ต่างจังหวัดทางกลุ่มจึงมีการผลิตที่มากขึ้นในแต่ละอาทิตย์เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของลูกค้า

สภาพปัญหาของกลุ่มศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านศรีวัง (การทำสบู่) พบว่า ภายในกลุ่มของมีสภาพปัญหาการผลิต เพราะว่าวัตถุดิบในพื้นที่มีตามฤดูกาล บางฤดูกาลมีเยอะไม่ใช่ปัญหาแต่ปัญหา คือ สินค้ามันมีแต่ต้นไม่พอขาย สภาพปัญหาในการบรรจุภัณฑ์ คือ ในการบรรจุภัณฑ์สินค้า ไม่เน้นใส่สารกันบูดกันจึงอาจจะก่อให้เกิดปัญหาการเก็บรักษาสินค้าไว้ สภาพปัญหาด้านการตลาด พบว่า ปัจจุบันมีการเน้นการขายที่หน้ากลุ่มส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งก็ขายแบบออนไลน์ เช่น ทางเพจเฟซบุ๊กบ้างมีการอัปเดตบ่อย มีการออกร้านปีละครั้ง และสภาพการบริหารจัดการกลุ่ม คือ ให้รวมกันขาย โดยทำที่บ้านแล้วมารวมกันขายแล้วก็มาดูว่าห้ามทำสินค้าเหมือนกันและแพ็คเกจไม่เหมือนกันก็จะไม่มีสมาชิกแยกกันทำแต่มามีปัญหาด้านการตลาด

การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านศรีวัง (การทำสบู่) พบว่า การบริหารจัดการกลุ่มด้วยความพอประมาณ พบว่า การทำงานเป็นกลุ่มต้องมีความพอดี ต้องรู้จักความพอประมาณไม่ผลิตสินค้ามากจนเกินตัว และคนในกลุ่มจะต้องมีความสามารถพึ่งพาตนเองได้ การบริหารจัดการกลุ่มด้วยความมีเหตุผล พบว่า สมาชิกในกลุ่มต้องใช้เหตุผลในการแบ่งหน้าที่ตามความถนัดของ

แต่ละคน ต้องมีการให้ความสำคัญกับคนในกลุ่มทุกคน ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ส่วนตัว การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีภูมิคุ้มกัน พบว่า คนในกลุ่มต้องมีส่วนร่วมที่จะทำให้ชุมชนและกลุ่มนั้นมีความเข้มแข็ง จะต้องรู้จักวิธีการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นเพื่อความเข้มแข็งของทางกลุ่ม และต้องช่วยกันพัฒนากลุ่ม และชุมชนให้มีความเข้มแข็ง การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีความรู้ พบว่า สมาชิกในกลุ่มทุกคนจะต้องได้รับการอบรมเพื่อเป็นการเพิ่มความรู้ และเป็นการพัฒนาตนเอง อีกทั้งผู้นำก็เป็นคนที่มีคุณภาพ ซึ่งมีการอบรมเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา จนทำให้ทางกลุ่มได้รับรางวัลพระราชทาน วิสาหกิจชุมชนต้นแบบ และการบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีคุณธรรม พบว่า สมาชิกในกลุ่มจะต้องมีความซื่อสัตย์กับลูกค้าและกับสมาชิกในกลุ่มด้วยกันเอง ไม่เป็นคนที่ลัทธิเล็กน้อย ต้องมีการรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ไม่ทิ้งงานของตัวเองให้คนอื่นทำแทน และช่วยเหลือคนอื่น

ภาพที่ 1 แสดงการสัมภาษณ์นางรัชชาภรณ์ ชำนะ

ภาพที่ 2 แสดงการสัมภาษณ์นางรัชชาภรณ์ ชำนะ

ภาพที่ 3 แสดงภาพผลิตภัณฑ์สบู่

อภิปรายผล

การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เป็นการนำเอาผลผลิตทางการเกษตรมาผ่านกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงสภาพของผลผลิตทางการเกษตรให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในสภาพที่เหมาะสม สะดวก ปลอดภัยตรงกับความต้องการของผู้บริโภค เพื่อยืดอายุการเก็บรักษา เมื่อแปรรูปเสร็จก็นำมาจำหน่าย ในกลุ่มมีความเห็นร่วมกันให้จัดทำเป็นร้านของฝาก สมาชิกในกลุ่มมีการผลิตสินค้า (สบู่) หลายครัวเรือนได้มีการตกลงกันว่า แยกแพ็คเกจเป็น 100 ร้อยกรัม และ 500 กรัม ซึ่งสอดคล้องกับ สุดาทิพย์ เกษจ้อย ศึกษางานวิจัยเรื่อง การเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรโดยการแปรรูปเป็นขนมไทยพื้นบ้าน สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนแขวงวิลเลจเป็นชุมชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ปลูกข้าวเป็นหลักและปลูกผักเป็นรอง มีรายได้เฉลี่ย 39,500 บาทต่อคน ต่อปี หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวข้าว หลายครัวเรือนจะทำเกษตรที่หลากหลาย เช่น ปลูกผักหมุนเวียน (ต้นหอม ผักชี ผักบุ้ง กระเพรา) มะพร้าว มันสำปะหลัง มันเทศ (มันม่วง มันเหลือง) เผือก มัน เห็ด เป็นต้น ซึ่งในแต่ละปีจะประสบปัญหาเกี่ยวกับผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ขายไม่ได้ราคา และผลผลิตไม่ได้คุณภาพ จึงต้องการให้หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือเกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าให้สามารถขายได้ราคา และมีกำไรมากขึ้น เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย และหาแหล่งเงินทุนหมุนเวียนมาช่วยเหลือเกษตรกร ซึ่งทางผู้วิจัยได้ร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแขวงวิลเลจ ศึกษาและพัฒนาตำรับขนมไทยพื้นบ้าน “เซออัง” เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรให้กับชุมชนได้มีรายได้อีกทางหนึ่ง โดยใช้วัตถุดิบที่ปลูกในชุมชนเป็นหลักมาเป็นส่วนผสมในการผลิตแป้งและผลิตไส้ขนม ได้แก่ มันเทศ (มันม่วง มันเหลือง) เผือก และมะพร้าว ซึ่งจะพัฒนาเป็นขนมของฝากประจำท้องถิ่น เป็นของฝากของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนแขวงวิลเลจ และเป็นขนมของฝากประจำ อำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ (สุดาทิพย์ เกษจ้อย, 2565)

สภาพปัญหาของกลุ่มส่วนใหญ่แล้วเป็นปัญหาด้านการผลิต ซึ่งทางกลุ่มมีปัญหาในด้านการผลิต เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ไม่มีความทันสมัย ขาดงบประมาณ ทำให้ผลิตออกมาช้า นอกจากนี้แล้วยังมีปัญหาเกี่ยวกับวัตถุดิบ ซึ่งในบางช่วงขาดแคลนวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ทำให้ต้องซื้อวัตถุดิบมาจากภายนอกชุมชน และจุดเริ่มต้นของงานควบคุมการผลิต ซึ่งจะรวมถึงการพยากรณ์ทั้งในงานการผลิตในช่วงระหว่างที่มีวัตถุดิบจนกระทั่งวัตถุดิบเหล่านั้นหมดช่วงไป และทำให้เป็นสินค้าสำเร็จรูป อาจต้องใช้เวลาหลายเดือน ซึ่งในกรณีเช่นนี้ ทำให้ต้องมีการพยากรณ์ความต้องการแต่ละเดือนในอนาคต ปัญหาในการบรรจุภัณฑ์สินค้าที่เรานี้เราไม่เน้นใส่สารกันบูดกันจึงอาจจะก่อให้เกิดปัญหา การเก็บรักษาสินค้าไว้ ปัญหาด้านการตลาด ตอนนี้มีเน้นขายที่หน้ากลุ่มส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งก็ออนไลน์ และปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม พบว่า ให้ร่วมกันขายที่บ้านแล้วมารวมกันขายที่ศูนย์แหล่งเรียนรู้ก็มาดูว่าห้ามทำ

สินค้าเหมือนกันและแพ็คเกจไม่เหมือนกันก็จะมีสมาชิกแยกกันทำแต่มีปัญหาด้านการตลาด สอดคล้องกับ วิชุลดา มาตันบุญ ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาและความต้องการของกลุ่ม OTOP ในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัย พบว่า ในปีพ.ศ. 2562 มีกลุ่ม OTOP ที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดผลิตภัณฑ์ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จำนวน 378 กลุ่ม ในจำนวนนี้มีกลุ่ม OTOP ระดับสามดาว จำนวน 51 กลุ่ม ประกอบไปด้วย ผลิตภัณฑ์ 4 ประเภท คือ 1) ประเภทอาหาร 2) ประเภทเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย 3) ประเภทของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก และ 4) ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร ปัญหาของกลุ่ม OTOP ระดับสามดาวมี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การตลาดและประชาสัมพันธ์ 2) การบริหารจัดการกลุ่ม 3) วัตถุดิบและอุปกรณ์ และ 4) การผลิตผลิตภัณฑ์ ส่วนความต้องการของกลุ่ม OTOP ระดับสามดาวมีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ 2) การตลาดและประชาสัมพันธ์ 3) การบริหารจัดการกลุ่ม 4) การเสริมสร้างกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง และ 5) ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขจากหน่วยงานภาครัฐ (วิชุลดา มาตันบุญ, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ การทำสบู่มีสูตรที่มากมายหลากหลายซึ่งมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่ กล่าวคือ การทำสบู่ของแต่ละบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับสิ่งที่สืบทอดกันมาในแต่ละพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งในการศึกษครั้งนี้ทำให้ทางผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในการทำสบู่มั่งคุดของพื้นที่ชุมชนบ้านศิรีวง ที่แตกต่างจากที่อื่น คือ ทางสูตรของกลุ่มบ้านสมุนไพรศิรีวงทำให้ทางผู้วิจัยได้รับรู้ถึงองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในด้านแนวทางในการพัฒนาอาชีพ การพัฒนาภูมิวิสาหกิจชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชน และทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากอดีต อีกทั้งยังสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงอีกด้วย

ภาพที่ 4 การยกระดับพืชสมุนไพร

สรุปและข้อเสนอแนะ

พัฒนาการการเกิดกลุ่มอาชีพเพื่อธุรกิจชุมชน 1) ขั้นตอนตัวของกลุ่ม พบว่า ศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพร บ้านคีรีวง (การทำสบู่) มีขั้นตอนตัวของกลุ่มเริ่มจากการที่นายสนธยา ชำนะ เป็นผู้นำกลุ่มโดยมีแนวคิดในการก่อตั้งกลุ่มในชุมชน และก่อตั้งกลุ่มเมื่อปีพ.ศ. 2542 ต่อได้มีการพูดคุยถึงปัญหาเงินในครอบครัวไม่พอใช้ อยากหาอะไรทำเพื่อเสริมรายได้ในครอบครัวและในชุมชนมีสมุนไพรที่ใช้ในการทำสบู่อยู่จำนวนมาก ทางกลุ่มจึงเพิ่มการผลิตสบู่ขึ้นมาในปีพ.ศ. 2563 เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนและผลิตภัณฑ์ใหม่ 2) ขั้นตอนการปฏิบัติ พบว่า ศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง (การทำสบู่) มีขั้นตอนการปฏิบัติหลังจากที่พูดคุยร่วมกัน จึงได้มีการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มในปีพ.ศ. 2542 แล้วมีการวางแผน วางกฎระเบียบ และวางแผนแนวทางในการทำงานของกลุ่ม รวมกลุ่มกันทำสบู่จากสมุนไพร โดยวางแผนการทำงาน แยกตามหน้าที่การปฏิบัติงาน 3) ขั้นตอนการขยายตัวของกลุ่ม พบว่า ศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง (การทำสบู่) มีขั้นตอนการขยายตัวเมื่อรวมกลุ่มแล้ว เริ่มทำสบู่ ได้รับการตอบรับจากลูกค้า จึงได้มีการขยายตัว โดยเพิ่มมีการผลิตเพิ่มขึ้น มีลูกค้ามาซื้อในจำนวนที่มากขึ้น และมีการส่งขายในพื้นที่ต่างจังหวัดทางกลุ่มจึงมีการผลิตที่มากขึ้นในแต่ละอาทิตย์เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของกลุ่มลูกค้า และสภาพปัญหาของกลุ่ม 1) สภาพปัญหาการผลิต พบว่า ทางกลุ่มมีปัญหาในด้านการผลิตเนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ไม่มีความทันสมัย ทำให้ผลิตออกมาช้า นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับผลผลิต ซึ่งในบางช่วงขาดแคลนผลผลิตที่ใช้ในการผลิต ทำให้ต้องซื้อผลผลิตในราคาที่แพง 2) สภาพปัญหาการบรรจุภัณฑ์ พบว่า สภาพปัญหาบรรจุภัณฑ์สบู่ทางกลุ่มยังไม่สวยงาม ฉลากไม่มีการแยกแพ็คเกจตามชนิดของสบู่ และข้อมูลบนฉลากมีขนาดตัวหนังสือที่ค่อนข้างเล็ก 3) สภาพปัญหาด้านการตลาด พบว่า สภาพปัญหาด้านการตลาดของสบู่ทางกลุ่มมีเพียงการวางขายแค่ที่ศูนย์สมุนไพรบ้านคีรีวงและการขายส่งตามออเดอร์ที่สั่งมาทางออนไลน์ และราคาจะไม่คงที่ในบางช่วงเพราะผลผลิตมีราคาสูง

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2558). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วิชุดา มาตันบุญ. (2565). ปัญหาและความต้องการของกลุ่ม OTOP ในจังหวัดเชียงราย. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 7(3), 240-257.
- สงศรี ชมภูวงศ์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครศรีธรรมราช: วีพีเอส.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2556). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม: แนวทางศึกษาวิเคราะห์และวางแผน. ขอนแก่น: คลังนันทวิทยา.
- สุดาทิพย์ เกษจ้อย. (2565). การเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรโดยการแปรรูปเป็นขนมไทยพื้นบ้าน สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น. วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก, 8(2), 145-158.
- Herbal Soap: สบู่สมุนไพร. (2555). สบู่สมุนไพร. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤศจิกายน 2565 จาก www.ziimphope.blogspot.com
- Lnu shop. (2559). สรรพคุณและความน่าสนใจของมังคุดในการนำมาผลิตสบู่. เรียกใช้เมื่อ 26 พฤศจิกายน 2558 จาก <https://n9.cl/3uqwi>